

Nieuwsbrief 121

Juni 2018

Een biografie van je boerderij

Bouwhistorie en het kadaster

Bouwvergunningen

Bewoners

Inventaris

Beeldmateriaal

Gebeurtenissen

Verder terug in de tijd

Verhalen

Boerderijen in Huisseling

Verslag van de Vriendendag 2018

Boerderijenboek Sprang-Capelle

SdBb brabantse
se boerderijen, bijge
ebouwen, erf en cul
tuurlandschap.

Daalderstraatje, Huisseling

www.debrabantseboerderij.nl

U vindt ons ook op facebook:

www.facebook.com/stichtingdebrabantseboerderij

Riet- en dakdekkersbedrijf

De Laet

Julianastraat 9
5087 BB Diessen
Tel: (013) 504 6174
Fax: (013) 504 6175

Voor al uw
reparatie,
onderhoud en
nieuwe rietdaken

www.delaat-rietdekkers.nl

't **Achterhuis**®

historische bouwmaterialen bv

since 1965

tegels, houten vloeren, stenen, poorten
schouwen, tuinaccessoires, sanitair etc.

Bouw Antiek

Kreitenmolenstraat 92
5071 BH Udenhout (N.Br)
Tel. 013 - 511 1649

www.achterhuis.nl

Een biografie van je boerderij

Bewoners en eigenaars van historische boerderijen zijn vaak trots op hun woning en voelen zich er bij betrokken. Het historisch karakter van het pand is daar vaak de basis voor. Het gebouw bestaat al de nodige jaren, er hebben al allerlei mensen gewoond of gewerkt. Er zijn altijd wel verhalen over te vertellen. Over het uiterlijk van het gebouw, over bijzondere details, over speciale bewoners of over opmerkelijke gebeurtenissen. Eigenaars en bewoners van een boerderij hebben vaak een bijzondere belangstelling voor deze en andere historische aspecten.

Het omgekeerde geldt ook vaak: hoe meer je als bewoner op de hoogte bent van de historie van je pand, hoe meer betrokkenheid er is bij het gebouw en bij zijn omgeving. Bekendheid met de historie van een boerderij zorgt voor hogere waardering, niet alleen bij de bewoners zelf, maar ook bijvoorbeeld bij overheden. En dat laatste is ook van belang als het gaat om behoud en waardering. Historische en monumentale gebouwen moeten niet alleen gewaardeerd worden op basis van hun uiterlijke vorm of om hun architectuurhistorische waarde, maar om alles wat het pand in zijn bestaan heeft meegemaakt: de biografie van je boerderij. Stichting de Brabantse Boerderij zet zich in voor het behoud van boerderij, erf, land en erfgoed. De biografie van de boerderij, het erf en het omringend land kan daar een belangrijke bijdrage aan leveren, niet alleen bij de eigenaars en bewoners, maar ook bij overheden en bevolking. We willen daarom alle eigenaars en bewoners van boerderijen warm maken voor de biografie van hun trotse bezit. Het begint met het verzamelen van gegevens, die op allerlei plaatsen gevonden kunnen worden. Hopelijk helpen en inspireren onderstaande suggesties om aan de slag te gaan.

Bouwhistorie en het kadaster

Eén van de aspecten van de biografie van de boerderij is de bouwhistorie. Wanneer is de bouw tot stand gekomen, wat voor type boerderij is het, is er nog een constructie van oude ankerbalkgebinten aanwezig? Aan de oude houtconstructie, maar ook aan het aanwezige metselwerk is vaak af te lezen of de boerderij verbouwd en uitgebreid is. Voor onderzoek van de bouwhistorie is ook het archief van het kadaster belangrijk. In 1832 is het kadaster ingevoerd. Op de oude kadasterkaart is te zien of op de plaats van de boerderij in 1832 al een gebouw aanwezig was. Bouw, verbouw en herbouw van ná 1832 is in het kadaster geregistreerd. Er zijn vaak kadasterkaartjes aanwezig waarop te zien is of de plattegrond van de boerderij wordt gewijzigd en in welk jaar dat plaats had. Ook het bouwen en verbouwen van bijgebouwen op het erf wordt aangegeven. Bovendien wordt geregistreerd in de kadastrale leggers wie de eigenaren zijn van het gebouw en het erf. De kadastrale leggers zijn aanwezig in de gemeentearchieven. Het archief met de hulpkaarten van het kadaster, maar ook de leggers, zijn te raadplegen in het Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC) op de Citadel van Den Bosch.

Bouwvergunningen

Een andere belangrijke bron voor de bouwhistorie zijn bouwvergunningen. Sinds de invoering van de Woningwet aan het begin van de twintigste eeuw dient er bij de gemeente een bouw-

Op de achtergrond is vaag de kadasterkaart van 1832 zichtbaar. Daar bovenop een hulppkaart uit 1857. De boerderij blijkt in dat jaar verbreed en verlengd en rechts onderaan werd een kruk aangebouwd, zodat een krukhuus is ontstaan, dat nu nog bestaat (Kromstraat, Gemert).

vergunning te worden aangevraagd voor de bouw of verbouw van een pand. Dat geldt voor boerderijen, maar ook voor bijgebouwen. Bij elke bouwvergunning hoort in principe ook een bouwtekening. Vaak zijn afgegeven bouwvergunningen met bijbehorende tekening bewaard gebleven in de archieven van de gemeente die de bouwvergunning verstrekte. Het is afhankelijk van de gemeente vanaf welk jaar de gegevens bewaard zijn gebleven, maar meestal is dat vanaf het begin van de 20ste eeuw. Bij de gemeente en bij de archiefdienst die het gemeentearchief bewaard is hierover informatie aanwezig.

Bewoners

In 1811 is in Nederland de Burgerlijke stand ingevoerd en worden Bevolkingsregisters bijgehouden. Een bevolkingsregister is een continu bijgehouden register van inwoners van een woonplaats per adres. Dat betekent dat vanaf dat jaar in principe opgezocht kan worden welke personen er allemaal op een bepaald adres woonden. Het gaat dan niet alleen om de gezinsleden, maar ook om inwonend personeel, zoals knechten en meiden. Het bevolkingsregister is daarom de meest geschikte bron om te achterhalen wie er in het verleden op je boerderij hebben gewoond en gewerkt. In het bevolkingsregister vind je ook wat in de loop der jaren het officiële adres is geweest van je boerderij. Precieze gegevens over geboorten, huwelijk en overlijden van bewoners zijn ook geregistreerd in het bevolkingsregister, maar daarnaast ook in de registers van de Burgerlijke Stand. Deze registers worden ook bewaard in het archief van de gemeente waarin de boerderij staat. Het zijn bronnen die voor stamboomonderzoek veel geraadpleegd worden. Het bevolkingsregister van sommige gemeenten is te raadplegen via internet. Op de websites van archiefbewaarplaatsen vind je deze registers vaak onder het kopje Stamboomonderzoek.

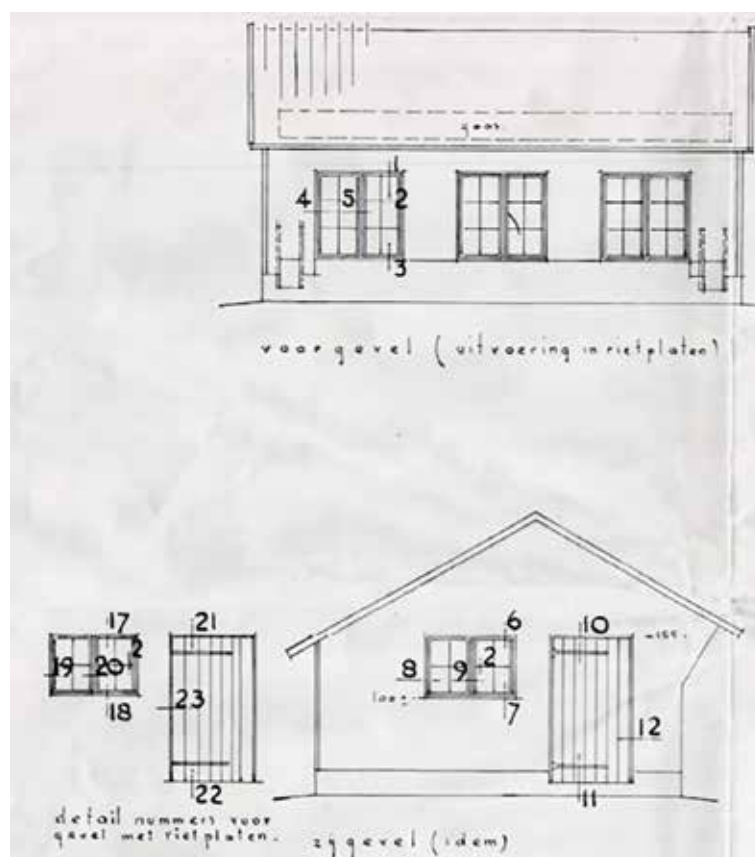
Met onderzoek naar de bewoningsgeschiedenis en de bouwgeschiedenis van huizen en boerderijen zijn binnen heemkundekringen vaak al mensen actief, soms in een werkgroep. Zij willen iedereen op weg helpen met het uitzoeken ervan. Contact opnemen met de plaatselijke heemkundekring is dan ook vaak erg praktisch en nuttig.

Inventaris

In de archieven van notarissen zijn ook vaak onderwerpen te vinden die voor boerderijen interessant zijn. Het gaat dan bijvoorbeeld om verkoop van goederen, maar ook vaak over de verdeling van erfenissen. Soms wordt bij erfdelingen, maar ook bij sterfgevallen en voogdijschap een complete inventaris opgemaakt van een boerderij, waarbij niet alleen alle meubels, maar ook bijvoorbeeld het aanwezige gereedschap, serviesgoed en kleding worden beschreven. In een enkel geval wordt dat zelfs per vertrek geïnventariseerd en beschreven. Er kan dan een compleet beeld ontstaan van de voormalige inrichting.

Beeldmateriaal

Op kadasterkaartjes vind je de plattegrond van erf en gebouwen, maar niet het uiterlijk van de boerderij. Op de bouwtekening die hoort bij de bouwvergunning staat natuurlijk wel aangegeven hoe het beoogd uiterlijk van de boerderij eruit ziet. Niet altijd werd exact gebouwd volgens de bouwtekening. Op oude foto's vindt je de concrete historische situatie wel terug. Foto's uit verschillende perioden kunnen aangeven wat er in het uiterlijk van de boerderij in de loop der jaren verandert. Vorige bewoners beschikken vaak over oude foto's, maar dat geldt ook voor heemkundekringen. Veel van deze erfgoedverenigingen hebben hun fotocollectie gedigitaliseerd of zijn daar mee bezig. Op de website van die verenigingen is daarover informatie te vinden. Daarnaast zijn er nog veel fotocollecties bij gemeentelijke archieven en in streekarchieven en vaak zijn ze digitaal te raadplegen. Dat geldt ook voor nationale beeldbanken. De collectie van de Rijksdienst Cultureel Erfgoed (RCE) is daar een voorbeeld van: <http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl/> Die beeldbank bevat niet alleen veel foto's van monumenten, maar bevat ook bijvoorbeeld alle oude

Bouwtekening behorend bij de bouwvergunning van een kippenhok in 1954, gemeente Uden.

kadasterkaarten van 1832 van heel Nederland. Het Nationaal Archief heeft ook veel fotomateriaal beschikbaar en dat is te vinden op <http://www.gahetna.nl/>

Gebeurtenissen

In veel historische gebouwen is in de loop van de tijd wel iets opmerkelijks voorgevallen. Gebeurtenissen die soms het nieuws hebben gehaald. Vaak in lokale kranten, soms ook in regionale of landelijke dagbladen. Vaak gaat het om minder plezierige gebeurtenissen zoals brand, maar soms ook worden nieuwtjes gemeld over vroegere bewoners. Inmiddels zijn ook veel oude kranten gedigitaliseerd en via internet te bekijken. Veel landelijke en regionale kranten zijn te vinden op de website: www.delpher.nl Archiefdiensten bezitten vaak ook een uitgebreide collectie van regionale en lokale kranten.

Een advertentie uit een krant van 1935: hengst Mordicus van Luur staat ter dekking in de Kromstraat te Gemert. De huidige bewoners van de boerderij hebben hun woonboerderij daarom de naam gegeven: De Stal van Mordicus.

Verder terug in de tijd

Gegevens over boerderijen uit het kadaster of uit bevolkingsregisters gaan niet verder terug in de tijd dan het begin van de 19de eeuw. Voor veel boerderijen is dat ook voldoende, omdat ze pas na die tijd zijn gebouwd. Veel boerderijen zijn echter nog ouder en dan wordt het zoeken wel iets moeilijker. Notariële archieven zijn er dan wel, maar voor het zoeken naar eigenaars en mogelijk naar bouwactiviteiten ben je aangewezen op bijvoorbeeld schepenbankarchieven cijnsregisters of verpondingsregisters. We gaan daarop hier niet verder in. Geïnteresseerden kunnen in veel gevallen terecht bij archiefdiensten, maar zeker ook bij werkgroepen van erfgoedverenigingen.

Voor het boek "Het steenen hujs met gebinte, stal ende schuuren: een historisch onderzoek naar boerderijen en schuren in Bostel, Lennisheuvel en Liempde" van auteur: Wilbert Steenbakkers (2017) is veel onderzoek gedaan in het kadaster en in bevolkingsregisters, maar ook in oudere bronnen. In het boek staan dan ook veel voorbeelden van de resultaten van dat soort onderzoek.

Verhalen

Vormalige bewoners van je boerderij, maar ook mensen die er in de buurt woonden, kunnen soms allerlei historische situaties of voorvallen noemen. Vooral veel anekdotische verhalen zijn in het geheugen van mensen gegrift en worden graag verder verteld. Ga op zoek, praat met mensen, haal leuke gebeurtenissen op en verzamel tegelijkertijd oude foto's. Het verzamelen van gegevens van je boerderij levert vaak verrassende dingen op. Hoe meer je te weten komt van je boerderij, hoe waardevoller hij wordt, niet alleen voor jezelf, maar voor iedereen die er kennis van neemt. Veel succes met zoek en snuffelwerk, maar vooral veel plezier daarmee.

Krantenbericht in het Algemeen Handelsblad van 21-6-1932 over een boerderijbrand in Oirschot.

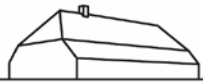
Boerderijen in Huisseling

Brabant kent gelukkig nog een behoorlijk aantal historische boerderijen. Veel boerderijen echter zijn verdwenen en veel boerderijen zijn afgebrand, fors verbouwd of om andere reden niet direct herkenbaar als boerderij. SdBB richt zich op het behoud van authentieke boerderijen in een herkenbaar agrarisch cultuurlandschap. Veel nu nog bestaande boerderijen worden helaas bedreigd in hun voortbestaan. Behoud is alleen mogelijk als nieuwe bestemmingen worden gevonden en als tegelijkertijd gemeenten en provincie zich inspannen voor het behoud van de authentieke elementen. De kwaliteit van ons landschap hangt af van de mate waarin we er in slagen om de eigen Brabantse en regionale identiteit te behouden. Authentieke Brabantse erven kunnen die kwaliteit en eigenheid enorm verhogen. Kennis van de Brabantse boerderij, het Brabantse erf, het Brabantse cultuurlandschap zal verder uitgediept moeten worden, maar vooral ook verspreid en gecommuniceerd.

In de Nieuwsbrief van SdBB plaatsen we graag foto's, vooral op de voorkant en achterkant, van historische boerderijen, als voorbeelden van de regionale verscheidenheid. In dit nummer staan deze keer alleen foto's van het kerkdorp Huisseling, vooreen gemeente Ravenstein, nu gemeente Oss. Boerderijen en landschapselementen om trots op te zijn. Laten we hopen dat de gedaanteverandering, die het Brabantse platteland tegemoet gaat, gaat resulteren in veel dorpen waar we met trots en plezier foto's kunnen maken van een authentiek Brabants mét boerderijen.

SCHAMP

Bouwkundig advies

- ▶ Ontwerp
- ▶ Bouwhistorisch onderzoek
- ▶ Advies
- ▶ Bouwbegeleiding

Tel. 0493 - 380355

www.schamp-bouwkundigadvies.nl

RESTAURATIE - RENOVATIE - RECONSTRUCTIE - HERBESTEMMING

ZANDENBOUW

bouw- & restauratiebedrijf

Aarle-Rixtel - www.zandenbouw.nl

R. VAN ESCH
GEVELRESTAURATIE

Gespecialiseerd in het ambachtelijk restaureren van oude, monumentale gevels.

www.vaneschgevelrestauratie.nl

Boxtelseweg 42, 5298 VC Liempde Tel. 0411-218529 / 06 4126 1786

Lelieveld
makelaardij

Verslag van de Vriendendag 2018

De vriendendag van Stichting De Brabantse Boerderij werd dit jaar georganiseerd op zaterdag 7 april 2018. Er is een bezoek gebracht aan de omgeving Nieuwkerk / Gorp en Roovert (Riel, Goirle, Hilvarenbeek). In totaal waren er ruim 120 deelnemers. 's Morgens was de ontvangst bij restaurant "De Nieuwe Hoef" en werden we verwelkomd met koffie en een Brabants worstenbroodje. De voorzitter, Otte Strouken, heette iedereen welkom en daarna werd de dagindeling door Jeanne van Ostaijen uiteengezet en konden we gaan verzamelen en naar de bussen lopen. De weergoden waren ons zeer gezind want het zonnetje kwam al vroeg om de hoek kijken.

Onder leiding van onze eigen gidsen, hebben we 'Boerderij "De Leenhof" in Hilvarenbeek, de "Nieuwlandse Hoeve" in Alphen, het "Ooievaarsnest" in Alphen, de "Boerderij Looienhoek" in Riel, de "Boerderij Zandeind" in Riel en boerderijen op het Landgoed Gorp en Roovert bezocht. In de vorige Nieuwsbrief stond een uitgebreide beschrijving van alle boerderijen.

De boerderijeigenaren waren zeer enthousiast om over hun boerderij en / of schuur te kunnen vertellen. Ook hebben ze over het verleden verteld van de vroegere bewoners en hoe zij soms tot aankoop van de boerderij zijn gekomen. Daarnaast gaven ze ook uitleg over het verbouwen van de boerderij en / of schuur en het inrichten van erf en verdere toebehoren. Ook het onderhoud werd toegelicht.

De lunch werd bij restaurant "De Nieuwe Hoef" gebruikt en op het eind van de dag hebben veel deelnemers daar op het terras nog een drankje genomen en gezellig nagepraat. Iedereen was zeer tevreden en als organisatie zijn we daar dan ook blij mee. Volgende jaar hopen we elkaar weer terug te zien op zaterdag 6 april 2019. We kunnen terug zien op een heel geslaagde vriendendag 2018.

Dank aan de voorbereidingscommissie en de gidsen.

Het bestuur van Stichting De Brabantse Boerderij

Een landhek als hekkensluis.

Met zijn dwarsgeboorde, gatgepinde scharniervervangende draaiwerk en zijn op zwaarte bogende sterkte, sluit mijn gedachte precies aan aan die eikenhouten mikketak, waarin hij rust.

Het, door een jonge boomkont in evenwicht gehouden, gedisselde kunstwerk, draagt zijn rasterlast in gat met hout gepinde boring.

Met het op oog geschatte evenwicht en het gebruikte eikenhout is zonder spijker en schaaf één boerenkunstwerk geboren indachtig het gezegde:

“Spullen met schroeve, den boer bedroeve”.

John
van Lierop

ARCHITECTUUR BOUWHISTORIE RESTAURATIE

info@johnvanlierop.com | www.johnvanlierop.com
06 5469 7524 | Jan Heijnsstraat 29 | 5041 GB Tilburg

Boerderijenboek Sprang-Capelle

Heemkunde Sprang-Capelle heeft een boek uitgebracht over boerderijen en haar bewoners. Onder de titel 'Boerderij en haar bewoners' wordt in het boek een overzicht gegeven van de historische ontwikkeling van boerderijen in Sprang-Capelle. Het geeft inzicht in de verschillende bouwvormen. Voorin het boek worden de diverse boerderijtypen behandeld, vervolgens worden 70 voormalige boerderijen beschreven. In het dorp zijn nog maar een paar boeren actief en nog hoofdzakelijk in het buiten gebied. 60 jaar geleden was ongeveer 1 op de 10 huizen een boerderij. Er worden inkleefjes gegeven en in interviews veel informatie over huidige en vroegere bewoners.

De uitgave telt ruim 200 bladzijden in A4 formaat en bevat veel kleurenfoto's. Het boek is bij de Heemkunde Sprang-Capelle te koop voor 20 euro.

Een traditioneel hek in Huisseling met informatiebord.

STICHTING DE BRABANTSE BOERDERIJ

VOOR BOERDERIJ,
ERF, LAND EN
ERFGOED

Het bestuur

Otte Strouken

Hooge en Lage Zwaluwe
voorzitter

Jan Aalders

Schijndel
secretaris

Pieter Jacobs

's-Hertogenbosch
penningmeester

Harrie Boot

Schajk

Jeanne van Ostaijen

Rucphen

Carlijn Hageraats

Secretariaat:

Monumentenhuys Brabant,
Markt 9,
4931 BR Geertruidenberg

Vriendenadministratie:

Berewoutstraat 69,
5211 DJ 's-Hertogenbosch
telefoon: 0651485271
pieter.jacobs@home.nl

Redactieadres:

Kromstraat 1,
5421 XZ Gemert
telefoon: 0612199647
jantimmerscultuurhistorie@gmail.com

Nieuwsbrief 121

Juni 2018

SdBB brabantse se boerderijen, bijge ebouwen, erf en cult tuurlandschap.

Hamstraat, Huisseling

Stichting de Brabantse Boerderij zoekt Vrienden. Vanaf € 22,- per jaar bent u Vriend van onze Stichting. U ontvangt daarvoor onze Nieuwsbrief met wetenswaardigheden over Brabantse boerderijen, bijgebouwen, erf en cultuurlandschap en aankondigingen van onze activiteiten. Ook krijgt U korting op activiteiten en cursussen en u kunt deelnemen aan onze jaarlijkse Vriendendag. Maar vooral steunt u als Vriend het werk van SdBb.

U kunt zich aanmelden op onze website.

www.debrabantseboerderij.nl

U vindt ons ook op facebook:

www.facebook.com/stichtingdebrabantseboerderij